

1.3.3 ספרי החוקים הסוציאליים

- עקרון מדינת הרווחה מוצא ביטוי קונקרטי גם בספרי החוקים הסוציאליים (SGB).
- ספר החוקים הסוציאלי הראשון (חלק כללי) וספר החוקים הסוציאלי העשירי (הליכים סוציאליים-מנהליים והגנת המידע) קובע הוראות כלליות החלות על כל ספרי החוקים הסוציאליים.
- להלן כמה מספרי החוקים הסוציאליים הרלוונטיים:
- ספר החוקים הסוציאלי השני (SGB II): הבטחת הכנסה בסיסית (בסמכות הג'וב סנטר).
 - ספר החוקים הסוציאלי השלישי (SGB III): סיוע בעבודה (בסמכות לשכות התעסוקה הפדרליות).
 - ספר החוקים הסוציאלי החמישי (SGB V): ביטוח בריאות ממלכתי (בסמכות קופות החולים).
 - ספר החוקים הסוציאלי השמיני (SGB VIII): שירותי רווחה לילדים ונוער (בסמכות לשכת הרווחה לנוער).
 - ספר החוקים הסוציאלי התשיעי (SGB IX): שיקום ושילוב של אנשים עם מוגבלויות (בסמכות הגופים למתן סיוע בהשתלבות).
 - ספר החוקים הסוציאלי השנים עשר (SGB XII): עזרה סוציאלית (בסמכות לשכת הרווחה).

1.3.3 ספרי החוקים הסוציאליים

עקרון מדינת הרווחה המעוגן בחוק היסוד (סעיף 20, פסקה 1, ראו גם 1.2.2) מוצא ביטוי קונקרטי גם בחקיקה הסוציאלית. בהתאם לכך, סעיף 1 של ספר החוקים הסוציאלי הראשון (SGB I) קובע הוראות כלליות החלות על כל ספרי החוקים הסוציאליים:

"מטרתם של דיני ספר החוקים הסוציאלי היא להביא לידי מימוש של צדק חברתי וביטחון סוציאלי באמצעות מתן הטבות סוציאליות, לרבות סיוע חברתי וחינוכי. על ספר החוקים לתרום:

- להבטחת קיום האדם בכבוד.
- ליצירת תנאים שווים להתפתחות החופשית של האישיות, במיוחד בקרב צעירים.
- להגנה ולתמיכה במשפחה.
- לאפשר לאדם לעבוד לפרנסתו בעבודה שייבחר בה.
- למנוע נטל מיוחד המכביד על חיי האדם, לרבות על ידי מתן סיוע לעזרה עצמית, ולפצות על נטלים מעין אלה".

במטרה למלא אחריות זו, הוגדרו זכויות סוציאליות שונות (בסעיף 2 ואילך בספר החוקים הסוציאלי הראשון) הקשורות לזכות לקבלת עזרה סוציאלית מטעם גופי הרווחה המוסמכים (כגון הג'וב סנטר, לשכות התעסוקה הפדרליות, קופות החולים ולשכות הרווחה לנוער) בתור שירותים, הטבות ותשלומים כספיים.

- קצבאות הביטוח הלאומי מהוות נדבך חשוב במערכת. הן משולמות לכל המבוטחים במקרים של סיכונים או אירועים מסוימים וממומנות מהתשלומים המופרשים על ידי המעסיקים ו/או המבוטחים:
- ספר החוקים הסוציאלי השלישי (SGB III): במקרה של אבטלה.
 - ספר החוקים הסוציאלי החמישי (SGB V): במקרה של מחלה.
 - ספר החוקים הסוציאלי האחד-עשר (SGB XI): במקרים סיעודיים.
 - ספר החוקים הסוציאלי השביעי (SGB VII): במקרה של תאונה.
 - ספר החוקים הסוציאלי השישי (SGB VI): בפרישה לגמלאות.

- הטבות סוציאליות אחרות ממומנות ברובן מתשלומי מיסים:
- ספר החוקים הסוציאלי השני (SGB II): הבטחת הכנסה בסיסית (בסמכות הג'וב סנטר).
 - ספר החוקים הסוציאלי השמיני (SGB VIII): שירותי רווחה לילדים ונוער (בסמכות לשכת הרווחה לנוער).
 - ספר החוקים הסוציאלי התשיעי (SGB IX): שיקום ושילוב של אנשים עם מוגבלויות (בסמכות הגופים למתן סיוע בהשתלבות).
 - ספר החוקים הסוציאלי השנים-עשר (SGB XII): עזרה סוציאלית (בסמכות לשכת הרווחה).
 - ספר החוקים הסוציאלי הארבעה-עשר (SGB XIV): פיצוי סוציאלי (הסמכות נקבעת על ידי המדינות הפדרליות).

- גם החלקים המיוחדים בספר החוקים הסוציאלי כוללים כמה חוקים העוסקים בהטבות סוציאליות (סעיף 68 בספר החוקים הסוציאלי הראשון). נכללים בהם בין היתר:
- חוק הסיוע הפדרלי בהכשרה מקצועית.
 - חוק הפדרלי לקצבאות ילדים.
 - חוק הסיוע בדיוור.
 - חוק התינוך בתהליך האימוץ.
 - סעיפים 1, 2 ו-3 בחוק הפדרלי לקצבאות הורים וחופשת לידה.

כל גופי הרווחה כפופים לדרישת הפרוצדורליות העליונות המעוגנות בספר החוקים הסוציאליים הראשון והעשירי ביחס לאחיותם לאפשר מימוש זכויות סוציאליות באמצעות קבלת הטבות סוציאליות. לדוגמה, קיימת חובה כללית למתן ייש"ש בנוגע לזכות לקבלת הטבות (סעיף 14 בספר החוקים הסוציאלי הראשון) וחובה המוטלת על גופי הרווחה להבטיח שהטבות סוציאליות ינתנו באופן מקיף, מידי וולא מאמץ מיותר לזכאי (סעיף 17 בספר החוקים הסוציאלי הראשון). לכל אחד מהצדדים עומדת הזכות להשתתף בדיונים או בשיחות בליווי ציג משפטי (סעיף 13, פסקה 4 בספר החוקים הסוציאלי העשירי).